

Порівняльний аналіз проєкту закону України “Про основні засади державного нагляду (контролю)” та чинних регуляторних вимог і принципів, що діють у Європейському Союзі

Comparative Analysis of the Draft law of Ukraine “On the Basic Principles of State Supervision (Control)” and the Current Regulatory Requirements and Principles Operating in the European Union

Віталій Цопа^A

доктор технічних наук, професор, професор кафедри, e-mail: dr.tsopav@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4811-3712>

Ірина Хожило^B

доктор наук державного управління, професор, професор кафедри, e-mail: Khozhylo.I.I@nmu.one, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8532-4108>

Сергій Чеберячко^B

доктор технічних наук, професор, професор кафедри, e-mail: sicheb@ukr.net, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5866-4393>

Олег Дерюгін^B

кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри, e-mail: deryugin_o@ukr.net, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2456-7664>

Олена Шароватова^C

Corresponding author: кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри, e-mail: sharovatova.elen@ukr.net, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2736-2189>

Тетяна Луценко^C

кандидат наук державного управління, доцент, старший викладач кафедри, e-mail: lutsenko_tetiana@nuczu.edu.ua, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7373-4548>

Vitaly Tsopa^A

Dr of Technical Sciences, Professor, Professor of Department, e-mail: dr.tsopav@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4811-3712>

Iryna Khozhylo^B

Dr of Public Administration, Professor, Professor of Department, e-mail: Khozhylo.I.I@nmu.one, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8532-4108>

Serhii Cheberyachko^B

Dr of Technical Sciences, Professor, Professor of Department, e-mail: sicheb@ukr.net, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5866-4393>

Oleg Deryugin^B

PhD, Associate Professor, Associate Professor of Department, e-mail: deryugin_o@ukr.net, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2456-7664>

Olena Sharovatova^C

Corresponding author: PhD, Associate Professor, Associate Professor of Department, e-mail: sharovatova.elen@ukr.net, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2736-2189>

Tetiana Lutsenko^C

PhD, Associate Professor, Senior Lecturer of the Department, e-mail: lutsenko_tetiana@nuczu.edu.ua, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7373-4548>

^A Міжнародний інститут менеджменту, Київ, Україна

^B Національний технічний університет “Дніпровська політехніка”, Дніпро, Україна

^C Національний університет цивільного захисту України, Черкаси, Україна

^A International Institute of Management, Kyiv, Ukraine

^B Dnipro University of Technology, Dnipro, Ukraine

^C National University of Civil Protection of Ukraine, Cherkasy, Ukraine

Received: January 28, 2026 | Revised: February 19, 2026 | Accepted: February 28, 2026

DOI: <https://doi.org/10.33445/sds.2026.16.1.17>

Мета роботи. Провести порівняльний аналіз проєкту Закону України “Про основні засади державного нагляду (контролю)” та чинних регуляторних вимог і принципів, що діють у Європейському Союзі.

Метод дослідження. Застосовано порівняльно-правовий метод для аналізу положень законопроєкту та принципів державного нагляду, що діють у Європейському Союзі, а також системний підхід для виявлення взаємозв’язків між концепціями ризик-орієнтованого контролю, превентивних механізмів та цифровізації.

Результати дослідження. Визначено, що Законопроєкт “Про основні засади державного нагляду (контролю)” є концептуально прогресивною та необхідною реформою, що спрямована на модернізацію відносин між державою та бізнесом. Його ключові ідеї – перехід до ризик-орієнтованого підходу, упровадження превентивних механізмів (аудит, страхування), цифровізація та підвищення прозорості – повністю відповідають європейським стандартам та довгостроковим інтересам української економіки.

Purpose. To conduct a comparative analysis of the draft Law of Ukraine “On the Basic Principles of State Supervision (Control)” and the current regulatory requirements and principles operating in the European Union.

Method. A comparative legal method was used to analyze the provisions of the draft law and the principles of state supervision operating in the European Union, as well as a systematic approach to identify the relationships between the concepts of risk-based control, preventive mechanisms and digitalization.

Findings. It was determined that the Draft Law “On the Basic Principles of State Supervision (Control)” is a conceptually progressive and necessary reform aimed at modernizing relations between the state and business. Its key ideas - the transition to a risk-based approach, the introduction of preventive mechanisms (audit, insurance), digitalization and increased transparency - fully comply with European standards and the long-term interests of the Ukrainian economy. It has been established that the quality of legal formulations and the

Встановлено, що якість юридичних формулювань та продуманість окремих механізмів не завжди відповідають амбітності задекларованих цілей. Головними перевагами Законопроекту є підвищення передбачуваності для бізнесу через стабільне планування, посилення процедурних гарантій під час перевірок (зокрема, відеофіксація) та створення інструментів для уникнення порушень без застосування санкцій. Показано, що переваги Законопроекту значною мірою нівелюються серйозними ризиками. Зокрема, запропонована система адміністративного оскарження є структурно дефектною через конфлікт інтересів. Скорочена процедура судового розгляду, хоча і має на меті підвищення оперативності, створює загрозу для права на справедливий суд. Недостатнє фінансове забезпечення нових превентивних функцій ставить під сумнів їх реальну дієвість.

Теоретична цінність дослідження. Полягає у комплексному порівняльному аналізі українського Законопроекту “Про основні засади державного нагляду (контролю)” та європейських принципів державного нагляду (контролю).

Практична цінність дослідження. Виявлені концептуальні відмінності між формалізованою українською моделлю та гнучкою європейською системою, зокрема щодо ризик-орієнтованого підходу, механізмів стимулювання бізнесу та цифровізації.

Тип статті. Теоретичний, описовий, методичний.

Ключові слова: аудит, законопроект, державний нагляд, ризик, контроль, регуляторні вимоги ЄС.

thoughtfulness of individual mechanisms do not always correspond to the ambition of the declared goals. The main advantages of the Draft Law are increased predictability for business through stable planning, strengthening procedural guarantees during inspections (in particular, video recording) and creating tools to avoid violations without applying sanctions. It has been shown that the advantages of the Draft Law are largely offset by serious risks. In particular, the proposed administrative appeal system is structurally defective due to a conflict of interest. The shortened trial procedure, although aimed at increasing efficiency, poses a threat to the right to a fair trial. Insufficient financial support for new preventive functions calls into question its real effectiveness.

Theoretical implications. Consists in a comprehensive comparative analysis of the Ukrainian draft law “On the Basic Principles of State Supervision (control)” and the European principles of state supervision (control).

Practical implications. Conceptual differences between the formalized Ukrainian model and the flexible European system are identified, in particular regarding the risk-oriented approach, business incentive mechanisms and digitalization.

Paper type. Theoretical, descriptive, methodical.

Key words: audit, bill, state supervision, risk, control, EU regulatory requirements.

Вступ

Реформування системи державного нагляду (контролю) є ключовим завданням для України в умовах євроінтеграції та воєнного стану [1]. Чинна модель контролю часто розглядається як каральна, що створює надмірний адміністративний тиск на бізнес і стримує розвиток підприємництва [2]. Законопроект “Про основні засади державного нагляду (контролю)” (далі – Законопроект) є значним кроком на шляху до сучасних змін та гармонізації українського законодавства з європейськими вимогами. Законопроект не лише імплементує ключові принципи ЄС, зокрема ризик-орієнтований підхід, прозорість та превентивність, але й запроваджує унікальні національні адаптації, спрямовані на захист прав підприємств та підвищення передбачуваності регуляторного середовища. Ключові зміни ґрунтуються на оцінці ризиків, посиленні ролі цифрових інструментів для забезпечення прозорості, зроблено акцент на запобіганні порушенням, а не лише на застосуванні санкцій. Водночас є помітні відмінності в підходах, зокрема щодо структури планування контрольних заходів, яка в українському Законопроекті є більш формалізованою та жорсткою, та в механізмах оскарження. Запровадження механізмів аудиту, прозорості та партнерства між державою і бізнесом має потенціал зменшити кількість перевірок і підвищити довіру до регуляторних органів [3]. Водночас виникає потреба у ґрунтовному аналізі положень Законопроекту, щоб оцінити їх ефективність, можливі ризики та вплив на інвестиційний клімат. Дослідження цих аспектів дозволить сформулювати науково обґрунтовані рекомендації для вдосконалення правового регулювання [4]. Таким чином, окреслена тема є актуальною для забезпечення балансу між інтересами держави, бізнесу та суспільства в умовах економічної трансформації.

Теоретичні основи дослідження

У роботі [5] автор розглядає контроль і нагляд як самостійні інститути, що мають спільні ознаки та функціонують у межах системи державних гарантій. Їх мета – забезпечення законності та безпеки діяльності суб'єктів господарювання. Такий підхід підкреслює інституційну автономність кожного механізму, але визнає їх взаємодоповнюваність.

У роботі [6] автори розглянули ризик-орієнтований підхід, що у системі державного нагляду впливає на частоту перевірок і ефективність контролю. Визначено ключові відмінності

між статичною українською моделлю (категорії ризику з фіксованими інтервалами перевірок) та динамічною європейською системою (гнучка оцінка ризиків на основі історії дотримання вимог, складності процесів, екологічних факторів). Запропоновано напрями адаптації української практики до стандартів ЄС для підвищення гнучкості та результативності контролю.

У роботі [7] автори розробили алгоритм ризик-орієнтованого підходу для освітніх закладів, визначили критерії ризику та порядок планування перевірок. Показано можливість застосування методики в інших секторах. Основний акцент – на формалізації процесу та підвищенні прозорості контролю.

У роботі [8] систематизовано ключові принципи ЄС (законність, пропорційність, прозорість, недискримінація), розкрито їх роль у формуванні гнучкої моделі контролю. Показано, що європейський підхід базується на прецедентному праві та динамічній оцінці ризиків, що забезпечує адаптивність, але ускладнює імплементацію для країн із перехідною економікою.

У роботі [9] проаналізовано стан системи ринкового нагляду та оцінки відповідності в Україні у світлі імплементації положень Угоди про асоціацію з ЄС. Розглянуто ключові зміни європейського законодавства, їх вплив на українську нормативну базу та практику контролю. Автор визначає проблеми гармонізації, пропонує рекомендації щодо адаптації процедур нагляду до стандартів ЄС, акцентує на необхідності ризик-орієнтованого підходу та прозорості перевірок.

Аналіз зазначених робіт вказує на необхідність виявлення ключових відмінностей між українським Законопроектом і європейськими стандартами, що дозволить розробити рекомендації щодо внесення змін у Законопроект для забезпечення відповідності принципам ЄС, а також формування дорожньої карти імплементації ризик-орієнтованого підходу та принципів пропорційності й прозорості.

Постановка проблеми

Законопроект демонструє значну нормативну конвергенцію із сукупністю спільних прав та обов'язків із законодавством ЄС у сфері ризик-орієнтованого нагляду, що має позитивний вплив на інвестиційний клімат. Разом з тим, існує декілька інституційних недоліків та брак фінансового забезпечення, що можуть обмежити практичну ефективність реформи та створити ризики невідповідності європейським стандартам незалежності та пропорційності контролю. Звідси виникає завдання з проведення порівняльного аналізу проекту Закону України “Про основні засади державного нагляду (контролю)” та чинних регуляторних вимог і принципів, що діють у Європейському Союзі.

Методологія дослідження

У роботі застосовано порівняльно-правовий метод для аналізу положень Законопроекту та принципів державного нагляду, що діють у Європейському Союзі, а також використано системний підхід для виявлення взаємозв'язків між концепціями ризик-орієнтованого контролю, превентивних механізмів та цифровізації [10]. Проведено контент-аналіз нормативних актів України та ЄС у двох вимірах – нормативному (порівняння текстів норм) та функціональному (оцінка ефективності механізмів у досягненні спільних цілей – захист суспільних інтересів при мінімізації адміністративного тягаря для бізнесу), а також рекомендаційних документів Європейської комісії [11]. В якості критеріїв порівняння використано ризик-орієнтованість та пропорційність; стимулювання дотримання вимог та превентивність; інтеграцію інформації та цифровізацію; чіткість і справедливість процедур; професіоналізм інспекторів.

Застосовано структурно-функціональний метод для оцінки ролі нових інститутів (аудит, інтегрована інформаційна система) у реформованій моделі нагляду. Використано порівняльний аналіз судової практики для визначення процедурних гарантій та ризиків конфлікту інтересів. Для оцінки ефективності запропонованих механізмів застосовано

елементи ризик-орієнтованого підходу, що дозволяють прогнозувати вплив на частоту перевірок. Узагальнення результатів здійснено за допомогою логіко-правового методу, що забезпечив формування рекомендацій для вдосконалення Законопроекту.

Результати

Основною метою Законопроекту є кардинальна зміна концепції взаємодії держави та бізнесу у сфері нагляду (контролю). Як зазначено в пояснювальній записці до Законопроекту, реформа спрямована на переорієнтацію системи державного нагляду з панівної на сьогодні *“карально-репресивної на превентивну і ризик-орієнтовану”*. Цей концептуальний зсув має на меті зниження адміністративного тиску на суб’єктів господарювання, особливо на мале та середнє підприємство, та створення сприятливого інвестиційного клімату.

Законопроект покликаний уніфікувати та стандартизувати процедури здійснення нагляду, виключивши застарілі та обтяжливі норми, що містяться в чинному Законі України *“Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності”*. Отже, законодавець прагне не просто внести точкові зміни, а запропонувати нову, цілісну концепцію регуляторних відносин.

Законопроект України у ст. 3 визначає вичерпний перелік основних принципів, на яких має ґрунтуватися державний нагляд. До них, зокрема, належать: пріоритетність безпеки життя і здоров’я людини, об’єктивність та неупередженість, здійснення контролю лише на підставах та в порядку, визначених законом, відкритість, прозорість та плановість. Важливими нововведеннями є принципи неприпустимості дублювання повноважень контролюючих органів, орієнтованість на запобігання правопорушенням, а також презумпція правомірності діяльності суб’єкта господарювання у разі неоднозначного тлумачення законодавства.

Правова система Європейського Союзу, на відміну від українського підходу, не має єдиного кодифікованого акту, що містив би всі принципи належного адміністрування. Ці принципи є мозаїкою, що походить з різних джерел, включаючи первинне право ЄС (зокрема, ст. 41 Хартії основних прав ЄС), вторинне законодавство, прецедентне право Суду ЄС та рекомендаційні документи, як-от Європейський кодекс належної адміністративної поведінки.

До ключових принципів, що формують європейську модель, відносять:

1. Законність – дії посадових осіб мають суворо відповідати чинному законодавству.
2. Недискримінація та рівне ставлення – схожі ситуації мають розглядатися однаково, без необґрунтованих відмінностей.
3. Пропорційність – вжиті заходи мають бути адекватними та необхідними для досягнення мети, не повинні бути надмірно обтяжливими для бізнесу.
4. Безсторонність і незалежність – посадові особи не повинні керуватися особистими, сімейними інтересами чи політичним тиском.
5. Право бути вислуханим та право на доступ до матеріалів справи – фундаментальні елементи процесуальної справедливості, що гарантують можливість особи представити свою позицію перед ухваленням несприятливого для неї рішення.
6. Прозорість і відкритість – процеси ухвалення рішень мають бути доступними для громадськості, що сприяє підзвітності.
7. Правова визначеність і захист законних очікувань – адміністративна практика має бути послідовною, щоб суб’єкти могли розумно передбачати наслідки своїх дій.

Порівняльний аналіз виявляє структурну відмінність у підходах до закріплення цих принципів. Законопроект України консолідує всі ключові засади в одній статті, що значно підвищує правову визначеність та доступність для суб’єктів господарювання. Вони отримують єдине джерело інформації про свої права та гарантії. Натомість підхід ЄС, що базується на загальних принципах права та судовій практиці, є більш гнучким і дозволяє еволюційно адаптувати вимоги до нових викликів, однак може бути менш зрозумілим для нефахівців. Це

створює потенційний компроміс: українська модель може виявитися більш жорсткою в адаптації до непередбачуваних регуляторних ситуацій, тоді як модель ЄС забезпечує динамічність ціною меншої чіткості.

Особливої уваги заслуговує принцип “презумпції правомірності”, закріплений у статтях 3 та 4 Законопроєкту, який встановлює, що будь-яка неоднозначність у законодавстві має тлумачитися на користь суб’єкта господарювання. Ця норма є потужним і чітко сформульованим пробізнесовим запобіжником, який виходить за межі загального європейського принципу правової визначеності. Якщо принцип ЄС захищає від свавільних змін в адміністративній практиці, то українська норма встановлює конкретне правило інтерпретації правових колізій, свідомо перекладаючи ризик неоднозначності з бізнесу на державу. Це свідчить про намір законодавця виправити історичний дисбаланс, за якого державні органи часто мали монополію на тлумачення норм, і є чітким сигналом переходу до більш ліберальної регуляторної філософії.

Законопроєкт України пропонує структуровану модель, що ґрунтується на чіткій категоризації ризиків. Відповідно до ст. 6 усі суб’єкти господарювання поділяються на три ступені ризику: високий, середній та незначний. Критерії для такого поділу затверджуються Кабінетом Міністрів України. Ця категорія безпосередньо визначає максимальну періодичність планових перевірок:

1. Високий ступінь ризику – не частіше одного разу на рік.
2. Середній ступінь ризику – не частіше одного разу на три роки.
3. Незначний ступінь ризику – не частіше одного разу на п’ять років.

Законопроєкт також запроваджує систему стимулів. Періодичність перевірок буде збільшена в 1,5 рази для суб’єктів, які мають позитивну історію перевірок або договір страхування відповідальності. Для суб’єктів з незначним ступенем ризику, які мають такий договір, планові заходи можуть не здійснюватися взагалі.

Підхід Європейського Союзу є менш формалізованим і більше орієнтований на постійну динамічну оцінку ризиків. Такі акти, як Регламент (ЄС) 2017/625 про офіційний контроль та Директива про промислові викиди (IED), вимагають від компетентних органів враховувати низку чинників під час планування контролю. До цих чинників належать: історія дотримання вимог оператором, надійність його власних систем контролю, імовірність шахрайських дій, а також складність виробничих процесів та об’єктів. Частота перевірок визначається на основі “систематичної оцінки екологічних ризиків”, а не лише заздалегідь присвоєної статичної категорії. Наприклад, згідно з IED, об’єкти з найвищим ризиком мають перевірятися щонайменше раз на рік, а з найнижчим – щонайменше раз на три роки, але конкретний графік залежить від поточної оцінки ризиків.

Це виявляє фундаментальний компроміс між двома моделями. Український Законопроєкт надає пріоритет *передбачуваності* для бізнесу. Чітко визначена періодичність дозволяє підприємствам планувати свою діяльність і готуватися до перевірок, що знижує регуляторну невизначеність. Натомість модель ЄС надає пріоритет *результативності* та *оперативності* для регуляторів. Вона дозволяє концентрувати ресурси там, де вони найбільше потрібні в конкретний момент – на підприємствах з високим ризиком або з виявленими порушеннями, незалежно від їх формально визначеної категорії. Недоліком української моделі може стати її низька гнучкість: підприємство із середнім ступенем ризику, у якого раптово виникли серйозні проблеми з дотриманням виконання вимог, може залишатися без планової перевірки протягом кількох років, що небезпечно для суспільства та держави.

Ще однією важливою відмінністю є формалізація стимулів для сумлінного бізнесу. Законопроєкт прямо пов’язує позитивні аудити та страхування відповідальності зі зменшенням частоти перевірок, створюючи чітку та формалізовану систему заохочень. Це створює зрозумілий математичний стимул: позитивний аудит гарантує збільшення міжперевірочного інтервалу в 1,5

рази. Хоча регламенти ЄС, як-от Регламент про офіційний контроль, дозволяють органам влади враховувати “власні перевірки” оператора, це є лише одним з дискреційних чинників у загальній оцінці ризику, а не гарантованою винагородою. Український підхід, по суті, позитивно впливає щодо дотримання вимог, роблячи переваги від інвестицій в аудит чи страхування відчутними та негайними. Це може стати потужним інструментом для просування культури саморегулювання, що виходить за межі простого примусу.

Також аналіз Законопроекту та супровідних документів свідчить, що, попри відповідність концепції реформи міжнародним зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції та впровадження низки прогресивних механізмів, його практична реалізація пов'язана зі значними ризиками.

Під час аналізу виявлено критичні недоліки.

1. У запропонованій моделі оскарження створюється прямиий конфлікт інтересів та нівелюється її дієвість.

2. Запровадження скороченої процедури судового розгляду справ за позовами контролюючих органів може порушити принцип змагальності та право на належний захист.

3. Фінансове обґрунтування нових превентивних функцій, зокрема безоплатних аудитів, виглядає недостатнім і покладається на перерозподіл ресурсів, що ставить під сумнів їх життєздатність.

Законопроект України встановлює чіткі та деталізовані процедури для різних типів заходів нагляду (контролю):

1. Планові заходи (ст. 6) здійснюються на підставі річних планів, які затверджуються до 1 грудня попереднього року. Нововведенням є механізм комплексних планових заходів, коли до одного суб'єкта одночасно приходять декілька контролюючих органів. Ці заходи автоматично формуються та координуються через централізовану систему, причому суб'єкт господарювання має право відмовитися від комплексного формату на користь окремих перевірок.

2. Позапланові заходи (ст. 7) проводяться виключно на підставах, вичерпний перелік яких наведено в законі. До них належать заява самого суб'єкта, перевірка виконання попередніх приписів, аварії, а також обґрунтовані звернення фізичних чи юридичних осіб. Важливим запобіжником є те, що проведення позапланових заходів за зверненнями третіх осіб або інших органів влади потребує попереднього погодження від центрального “спеціально уповноваженого органу”.

3. Інтегрована інформаційно-комунікаційна система (ст. 5) у Законопроекті передбачає створення єдиної цифрової платформи для управління всім циклом державного нагляду (контролю). Ця система має містити інформацію про плани перевірок, критерії ризику, результати заходів (акти, приписи), результати аудитів, оскаржень, а також надавати кожному суб'єкту господарювання «особистий електронний кабінет» для взаємодії з контролюючими органами.

У Європейському Союзі повноваження та процедури ринкового нагляду значною мірою децентралізовані та покладені на національні органи держав-членів. Регламент (ЄС) 2019/1020 надає цим органам широкі повноваження, включаючи проведення позапланових інспекцій на місцях, документальних та лабораторних перевірок, а також моніторинг онлайн-торгівлі. Рішення про проведення перевірки зазвичай ухвалюється на основі власної оцінки ризиків та наявної інформації.

Цифрові системи в ЄС також відіграють ключову роль, але вони є більш спеціалізованими та орієнтованими на обмін інформацією між компетентними органами. Наприклад, Інформаційна система управління для офіційного контролю (IMSOC) інтегрує різні ІТ-системи (зокрема, TRACES для контролю за продуктами харчування та тваринами) для обробки даних і документів, що стосуються офіційного контролю, особливо в контексті транскордонної торгівлі.

Аналіз цих підходів виявляє ключову відмінність у філософії контролю. Українська система для позапланових перевірок має спеціально уповноважений орган, який має погоджувати значну частину таких заходів. Це є важливим запобіжником проти потенційного тиску (зокрема, корупції) на бізнес з боку місцевих інспекторів, що є поширеною проблемою в економіках перехідного періоду. Водночас такий підхід може створювати бюрократичні перепони та сповільнювати реакцію на реальні загрози. На противагу цьому модель ЄС надає більше автономії національним органам, дозволяючи їм діяти негайно на основі власної оцінки ризиків. Це ілюструє фундаментальну дилему між запобіганням зловживанню владою та забезпеченням правозастосування між країнами, що розвиваються, та розвинутими країнами.

Щодо цифровізації український Законопроект пропонує амбітнішу та ціліснішу концепцію. Передбачена Інтегрована система є спробою створити єдиний портал для всього життєвого циклу державного нагляду (контролю), який би одночасно слугував інструментом для регуляторів, бізнесу та громадськості. Системи ЄС, хоч і є потужними, функціонально більш вузькоспеціалізовані та орієнтовані переважно на взаємодію між компетентними органами. Українська візія “єдиного вікна” у разі успішної реалізації може забезпечити безпрецедентний рівень прозорості та дієвості. Однак це створює й величезний технічний та інституційний виклик, пов’язаний зі створенням та підтримкою такої комплексної системи з нуля. Її успіх стане критичним чинником для успіху всієї реформи.

Запропонована у Законопроекті система адміністративного оскарження створює прямий конфлікт інтересів, оскільки Раду першого рівня очолює керівник того самого органу державного нагляду (контролю), рішення та дії посадових осіб якого оскаржуються, а кворум може бути забезпечений виключно працівниками цього органу. Така інституційна конструкція суттєво підриває незалежність і неупередженість механізму оскарження. Ця модель також суперечить усталеній практиці Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ). Зокрема, у рішенні у справі (№ 43509/08 від 27 вересня 2011 р.) ЄСПЛ наголосив, що адміністративні рішення карального характеру повинні підлягати повному судовому перегляду незалежним і неупередженим трибуналом відповідно до п. 1 ст. 6 Європейської конвенції з прав людини. Аналогічно це не відповідає принципу незалежності, закріпленому в статті 47 Хартії основних прав Європейського Союзу (“Право на ефективний засіб правового захисту та на справедливий судовий розгляд”), яка гарантує розгляд справи незалежним і неупередженим судом, раніше створеним законом. Скорочена судова процедура (нова ст. 283-3 КАСУ) також викликає серйозні застереження. Надто стислий 10-денний строк розгляду може порушувати ст. 6 Європейської конвенції з прав людини, зокрема принцип рівності сторін та право на достатній час і засоби для підготовки своєї позиції, якщо цей строк не компенсується іншими ефективними процесуальними гарантіями для суб’єкта господарювання. Принцип пропорційності, закріплений у ст. 3 законопроекту, концептуально відповідає практиці Суду ЄС (зокрема, у справі *C-412/21, Dual Prod* від 23 березня 2023 р.), проте для забезпечення реальної відповідності європейським стандартам потребує значно чіткіших критеріїв застосування, аби запобігти надмірному адміністративному тягарю для бізнесу.

Обговорення

Законопроект № 14030 є системною спробою здійснити фундаментальну реформу державної контрольно-наглядової діяльності в Україні. Його ключова мета полягає в переході від домінуючої карально-репресивної моделі до превентивної, сервісної та ризик-орієнтованої системи, що має створити сприятливіші умови для ведення бізнесу та залучення інвестицій [12; 13]. Цей концептуальний зсув відповідає сучасним тенденціям регуляторної політики, де наголос робиться на *compliance promotion* та *risk focus* замість суто репресивних заходів [14]. Серед основних нововведень Законопроекту – запровадження інструментів, спрямованих на запобігання правопорушенням, а не лише на їх покарання. До таких інструментів належать:

добровільний аудит діяльності суб'єкта господарювання (ст. 24), який дозволяє виявити та усунути недоліки без застосування санкцій і відповідає принципам стимулювання добровільної відповідності (compliance promotion), рекомендованим ОЕСР [14, 15];

створення єдиної цифрової платформи – Інтегрованої інформаційно-комунікаційної системи – для забезпечення прозорості всіх етапів нагляду (ст. 5), що сприяє інформаційній інтеграції, підзвітності та зменшенню адміністративного навантаження [14];

впровадження ринкових стимулів, зокрема зменшення частоти перевірок для бізнесу, що має договір страхування відповідальності (ст. 6), що узгоджується із запропонованим ризик-орієнтованим підходом і позитивно впливає на культуру безпеки [16];

нова дворівнева система адміністративного оскарження рішень контролюючих органів (ст. 26, 27), яка, однак, потребує посилення гарантій незалежності для уникнення конфлікту інтересів [17].

Законопроект реалізує важливий крок до уніфікації контрольних процедур, поширюючи свою дію на сферу ліцензування шляхом внесення комплексних змін до Закону України "Про ліцензування видів господарської діяльності". Основоположна зміна полягає у виключенні спеціальних норм, що регулювали порядок проведення перевірок додержання ліцензійних умов (зокрема, частини 3, 4, 5, 8 та окремі абзаци частин 6, 7 ст. 19), і застосуванні загальних правил нового закону. Це означає, що на ліцензіатів поширюватимуться ті самі ризик-орієнтовані підходи до планування, процедурні гарантії під час перевірок та механізми оскарження. Такий підхід значно спрощує регуляторне поле та робить правила гри єдиними для всіх суб'єктів господарювання, незалежно від того, чи є їх діяльність ліцензованою [17]. Системний характер реформи підтверджується широким переліком змін, що вносяться до десятків інших законодавчих актів.

Загалом концепція реформи є обґрунтованою та своєчасною в контексті євроінтеграційного курсу України та принципів належного адміністрування ЄС [18]. Водночас порівняльний аналіз із європейською практикою виявляє ключову відмінність - українська модель забезпечує високу передбачуваність для бізнесу завдяки формалізованій трирівневій категоризації ризиків і чітким стимулам, але може поступатися гнучкості динамічній оцінці ризиків у ЄС [19; 20]. Формалізація, що є перевагою в умовах перехідної економіки з високими корупційними ризиками, водночас створює потенціал для «логічної пастки» у випадку недостатнього фінансового забезпечення превентивних механізмів [21].

Одним із найбільш інноваційних інструментів, що запроваджується Законопроектом, є аудит стану діяльності суб'єкта господарювання. Цей механізм дозволяє бізнесу діяти проактивно, виявляючи та усуваючи потенційні порушення до того, як вони стануть предметом офіційної перевірки [13]. Механізм дії превентивного аудиту передбачає, що суб'єкт господарювання може за власною ініціативою звернутися із заявою про проведення аудиту до відповідного органу державного нагляду (контролю) або до акредитованого приватного суб'єкта аудиту. Головна мета такого аудиту – виявлення, попередження та усунення недоліків у діяльності без застосування будь-яких санкцій. У разі виявлення недоліків суб'єкт отримує рекомендації щодо їх усунення у погоджений строк [22].

Стимули для бізнесу від превентивного аудиту є вагомими: отримання позитивного аудиторського висновку призводить до збільшення міжперевірочного інтервалу в 1,5 раза. Для підприємства середнього ступеня ризику це означає, що наступна планова перевірка відбудеться не через 3 роки, а через 4,5 року. Для новостворених суб'єктів господарювання (протягом трьох років з дня утворення) та бізнесу, що постраждав від збройної агресії, аудит проводиться органами нагляду одноразово та безоплатно; в інших випадках – приватними суб'єктами на договірній основі [23]. Однак, практична реалізація стикається із серйозними викликами: невизначеність предмета аудиту, брак чітких стандартів акредитації та ризик "перерозподілу ресурсів без додаткового фінансування", що може перетворити інститут на

декларативний [14]. Аналогічні реформи добровільного аудиту в країнах ЄС показують, що без належного фінансового обґрунтування та незалежного моніторингу ефективність таких механізмів суттєво знижується [24].

Для того, щоб реформа не перетворилася на чергову імітацію змін, Законопроект потребує суттєвого доопрацювання під час підготовки до другого читання. Зокрема, необхідно реформувати Ради з питань державного нагляду для усунення конфлікту інтересів [13], переглянути скорочену судову процедуру з метою дотримання принципів змагальності та справедливого суду, чітко визначити предмет і стандарти аудиту та забезпечити реалістичне фінансово-економічне обґрунтування превентивних функцій. Лише за цих умов реформа зможе повною мірою реалізувати свій потенціал і забезпечити баланс між інтересами держави, бізнесу та суспільства в умовах євроінтеграції.

Незважаючи на прогресивність ідеї, її практична реалізація стикається з двома серйозними проблемами:

По-перше, як слушно зауважує ГНЕУ, законопроект не конкретизує предмет аудиту, тож незрозуміло, чи охоплює він лише окремі аспекти діяльності (наприклад, пожежну безпеку), чи всі вимоги законодавства в певній сфері, і ця невизначеність створює для бізнесу ризик, що навіть позитивний висновок не гарантуватиме відсутності претензій з інших питань під час планової перевірки.

По-друге, фінансово-економічне обґрунтування до Законопроекту вказує, що фінансування безоплатних аудитів не передбачає додаткових бюджетних асигнувань, тобто витрати планується покривати за рахунок «перерозподілу часу посадових осіб органів державного нагляду (контролю)», який має вивільнитися внаслідок зменшення кількості наглядів (перевірок). Такий підхід створює логічну пастку: для того, щоб кількість перевірок зменшилася, система аудитів має стати масовою та дієвою, але для її ефективного запуску потрібні ресурси, які не виділяються, і це створює ризик, що інститут аудиту залишиться реформою на папері, оскільки органи нагляду не матимуть реальної спроможності надавати цю послугу якісно та вчасно.

По-третє, проблема полягає в структурі та порядку роботи Ради першого рівня, головою Ради є керівник того самого органу нагляду, рішення чи дії посадових осіб якого оскаржуються, хоча до складу Ради має входити не менше 50% представників громадськості та бізнесу, кворум для проведення засідання визначається як «присутність більше половини членів» без вимоги щодо пропорційного представництва обох груп. Це створює ситуацію, за якої засідання Ради може бути правомочним за присутності лише представників самого контролюючого органу. Отже, скаргу на дії органу розглядає Рада з питань державного нагляду (контролю), в якій і очолює і є більшість працівників органу державного нагляду (контролю), який може сформувати кворум зі своїх же співробітників. До того ж його висновок є лише рекомендаційним для самого себе.

Для того, щоб реформа досягла своїх цілей і не перетворилася на чергову імітацію змін, Законопроект потребує суттєвого доопрацювання за такими напрямками:

1. Реформувати Ради з питань державного нагляду (ст. 26). Для забезпечення неупередженості розгляду скарг необхідно внести зміни до порядку формування та роботи Рад першого рівня. Керівник органу нагляду не повинен очолювати Раду, що розглядає скарги на його ж відомство. Крім того, слід встановити, що засідання є правомочним лише за умови присутності не менше половини представників від громадськості та бізнес-асоціацій, щоб унеможливити ухвалення рішень виключно посадовими особами.

2. Переглянути скорочену судову процедуру (нова ст. 283-3 КАСУ). Необхідно знайти кращий спосіб встановити баланс між потребою у швидкому реагуванні та правом на захист. Варто розглянути можливість збільшення 10-денного строку розгляду справи або обмежити застосування норми про негайне виконання рішення лише випадками, де доведено наявність

безпосередньої, неминучої та значної загрози. Також слід переглянути норму про звільнення органів нагляду від сплати судового збору, оскільки це може стимулювати подання необґрунтованих позовів.

3. Конкретизувати процедуру аудиту (ст. 24). Необхідно чітко визначити предмет та стандарти проведення добровільного аудиту для кожної сфери нагляду. Це надасть бізнесу правову визначеність і гарантуватиме, що «позитивний висновок» є вагомим підтвердженням відповідності вимогам законодавства.

4. Уточнити назву та сферу дії Закону. Відповідно до рекомендації ГНЕУ, назву Закону слід привести у відповідність до його змісту, чітко вказавши, що він регулює нагляд (контроль) саме “у сфері господарської діяльності”.

5. Забезпечити належне фінансове обґрунтування. Уряд має розробити реалістичний план фінансування нових превентивних функцій, зокрема безоплатних аудитів для новоствореного бізнесу. Покладання виключно на внутрішній перерозподіл ресурсів є ризикованим і може скомпрометувати успіх реформи.

Дослідження має такі обмеження: аналіз тексту законопроекту був проведений станом на лютий 2026 р., тому в ньому можливі зміни до другого читання. Крім того, у дослідженні відсутні емпіричні дані про вплив реформи через її неімplementований статус. Також фокус аналізу зроблений на загальних принципах без детального секторального аналізу (наприклад, харчовий чи екологічний контроль).

Висновки

Визначено, що проект Закону України “Про основні засади державного нагляду (контролю)” є концептуально прогресивною та необхідною реформою, що спрямована на модернізацію відносин між державою та бізнесом. Його ключові ідеї – перехід до ризик-орієнтованого підходу, упровадження превентивних механізмів (аудит, страхування), цифровізація та підвищення прозорості – повністю відповідають європейським стандартам та довгостроковим інтересам української економіки в умовах євроінтеграційного курсу держави.

Встановлено, що якість юридичних формулювань та продуманість окремих механізмів не завжди відповідають амбітності задекларованих цілей. Головними перевагами Законопроекту є підвищення передбачуваності контрольних заходів для бізнесу через стабільне планування, посилення процедурних гарантій під час перевірок (зокрема, відеофіксація) та створення інструментів для уникнення порушень без застосування санкцій.

Показано, що переваги Законопроекту значною мірою нівелюються серйозними ризиками. Зокрема, запропонована система адміністративного оскарження є структурно дефектною через високий ризик конфлікту інтересів, що закладено у цій редакції Законопроекту. Скорочена процедура судового розгляду, хоч і має на меті підвищення оперативності, створює загрозу для права на справедливий суд. А це суперечить чинним нормам права, прийнятим в країнах ЄС. Недостатнє фінансове забезпечення нових превентивних функцій ставить під сумнів їх реальну дієвість.

Фінансування

Це дослідження не отримало конкретної фінансової підтримки.

Конкуруючі інтереси

Автори заявляють, що у них немає конкуруючих інтересів.

Список використаних джерел:

1. Юровська, В.В. (2022). Реформування трудового законодавства України: запроваджені й заплановані зміни. *Юридичний науковий електронний журнал*, 10, 324-327.

- <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-10/78>.
2. Єрофеєнко, Л.В. (2020). Правовий аналіз щодо недоліків у проєкті нового Трудового кодексу України. *Науковий юридичний журнал «Правові новели»*, 10, 129-135. <https://doi.org/10.32847/ln.2020.10.18>.
 3. Ваганова, І.М. (2021). Управлінські аспекти організації праці. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*, 49, 117-120. <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2021.49.25>.
 4. Kovalenko, R., Inshyn, M., Hryshyna, Y., Hubska, O., Yurovska, V. (2023). History of the origin and development of the trade union movement in Ukraine. *Cogent Arts and Humanities*, 10, 1. <https://doi.org/10.1080/23311983.2023.2173553>.
 5. Кайло, І.Ю. (2020). Система гарантій нагляду і контролю за дотриманням трудового законодавства України. *Юридична наука*, 9(111), 203–208. <https://doi.org/10.32844/10.32844/2222-5374-2020-111-9.25>.
 6. Шот, А.П. (2023). Ризик-орієнтований підхід - основа виявлення та запобігання загрози економічній безпеці держави. *Бізнес Інформ*, 9, 56-63. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-9-56-63>.
 7. Сороко, С.І., Козоріз, Л.О. (2018). Виявлення та оцінка ризиків у сфері надання освітніх послуг закладами вищої освіти. *Наукові праці НДФІ*, 4(18), 59-67. https://npndfi.org.ua/docs/NP_18_04_059_uk.pdf.
 8. Ніколенко, Л.М. (2025). Принципи права Європейського Союзу як критерії оцінки ефективності правової інтеграції. *Юридичний науковий електронний журнал*, 2, 189-195. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.02.189>.
 9. Кузьмін, О., Мельник, О., Юринець, О.В., Логвиненко, Р. (2019). Оцінка відповідності стандартам якості у європейському союзі. *Науковий журнал «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку»*, 1(1), 106-113. <https://doi.org/10.23939/smeu2019.01.106>.
 10. Павліченко, Є., Стець, О., Шелудяков, Р. (2021). Методологічні засади компаративного аналізу в системі юридичних досліджень. *Проблеми законності*, 4, 32-38. <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2021.4.32>.
 11. Дір, І.Ю. (2024). Процес імплементації acquis ЄС у національне законодавство України. *Аналітично-порівняльне правознавство*, 1, 119-126. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.01.119>.
 12. Кайло, І.Ю. (2020). Розмежування компетенції органів, які здійснюють нагляд і контроль за дотриманням трудового законодавства України, та їх взаємодія. *Юридична наука*, 2(4(106)), 253-261. <https://doi.org/10.32844/2222-5374-2020-106-4-2.31>.
 13. Moniruzzaman, M. (2022), Risk of regulatory failure of “risk-based regulation” while using enterprise risk management as a meta-regulatory toolkit. *Asian Journal of Economics and Banking*, 6(1), 103-121. <https://doi.org/10.1108/AJEB-05-2021-0067>.
 14. Tsora, V., Cheberyachko, S., Sharovatova, O., Deryugin, O., & Lapko, K. (2025). Concepts of Occupational Protection, Occupational Safety and Health and Well-Being of Employees at Work. *Social Development and Security*, 15(4), 116-125. <https://doi.org/10.33445/sds.2025.15.4.11>.
 15. Мирославський, С.В., Касяненко, О.В. (2023). Юридичні ризики через призму державного адміністрування та управління якістю аудиторської фірми. *Право та державне управління*, 2, 138-144. <https://doi.org/10.32840/pdu.2023.2.20>.
 16. Артюх, О.І., Яковенко, О.І., Муренко, Т.О. (2020). Ідентифікація та оцінка ризиків у сфері податкового аудиту: питання методичного забезпечення. *Приазовський економічний вісник*, 2, 233-239. <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2020-2-39>.
 17. Borraz, O., Beaussier, A.-L., Demeritt, D., Hermans, M., Huber, M., Paul, R., Rothstein, H., Wesseling, M. (2022). Why regulators assess risk differently: Regulatory style, business

- organization, and the varied practice of risk-based food safety inspections across the EU. *Regulation & Governance*, 16(1), 274-292. <https://doi.org/10.1111/rego.12320>.
18. Huq, A., Daunfeldt, S.-O., Hartwig, F., Rudholm, N. (2020). Free to Choose: Do Voluntary Audit Reforms Increase Employment Growth? *International Journal of the Economics of Business*, 28(1), 163-178. <https://doi-org.www.bibproxy.du.se/10.1080/13571516.2020.1802963>.
19. Кагановська, Т., Серьогін, В. (2024). Право на належне адміністрування як конституційне право особи: досвід ЄС. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Право»*, 37, 8-27. <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2024-37-01>.
20. Бобиль, В., Топоркова, О. (2021). Гнучке планування у внутрішньому аудиті як спосіб реагування на непередбачувані ризики. *Review of transport economics and management*, 5(21), 116-124. <https://doi.org/10.15802/rtem2021/243649>.
21. Ze, Y., van Asselt, E.D., Focker, M., van der Fels-Klerx, H. J. (2025). A Comparative Analysis of Risk-Based Food Safety Inspection Methods Across EU Countries and Canada. *Journal of Food Science*, 90(10), e70592. <https://doi.org/10.1111/1750-3841.70592>.
22. Chamberlain, J. (2023). The risk-based approach of the European Union's proposed artificial intelligence regulation: Some comments from a tort law perspective. *European Journal of Risk Regulation*, 14(1), 1-13. <https://doi.org/10.1017/err.2022.38>.
23. Tannous, S., Merad, M., Hayes, J. (2024). A comparative analysis of risk prevention policy tools and governance structures in Normandy (France) and Victoria (Australia): Assessing policies for high-risk sites. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 110, 104600. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2024.104600>.
24. Justo-Hanani, R. (2026). Risk-based approach to EU AI act: benefits and challenges of co-regulation. *Policy Design and Practice*, 1-10. <https://doi.org/10.1080/25741292.2025.2610869>.

References

1. Yurovs'ka V. (2022). Reforming the labor legislation of Ukraine: implemented and planned changes. *Legal scientific electronic journal*, 10, 324-327. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-10/78>. (In Ukrainian)
2. Yerofyeyenko L.V. (2020). Legal analysis of shortcomings in the new draft Labor Code Ukraine Summary. *Scientific legal journal "Legal Novels"*, 10, 129-135. <https://doi.org/10.32847/ln.2020.10.18>. (In Ukrainian)
3. Vaganova, I. (2021). Management aspects of labor organization. *Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series "Jurisprudence"*, 49, 117-120. <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2021.49.25>. (In Ukrainian)
4. Kovalenko, R., Inshyn, M., Hryshyna, Y., Hubska, O., & Yurovska, V. (2023). History of the origin and development of the trade union movement in Ukraine. *Cogent Arts and Humanities*, 10, 1. <https://doi.org/10.1080/23311983.2023.2173553>.
5. Kaylo, I. (2020). System of guarantee supervision and control of compliance labor legislation of Ukraine. *Juridical Science*, 9(111), 203-208. <https://doi.org/10.32844/10.32844/2222-5374-2020-111-9.25>. (In Ukrainian)
6. Shot, A. (2023). A Risk-oriented Approach Is the Basis for Identifying and Preventing Threats to the Economic Security of the State. *Business Inform*, 9, 56-63. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-9-56-63>. (In Ukrainian)
7. Soroko, S., & Козоріз, Л.О. (2018). Identification and evaluation of risks for educational services with higher education institutions. *Scientific works of the National Institute of Physics and Technology*, 4(18), 59-67. Available at: https://npndfi.org.ua/docs/NP_18_04_059_uk.pdf. (In Ukrainian)
8. Nikolenko, L. (2025). Principles of European Union law as criteria for assessing the effectiveness of legal integration. *Legal scientific electronic journal*, 2, 189-195. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.02.189>. (In Ukrainian)
9. Kuzmin, O., Melnyk, O., Yurynets, O., Logvynenko, R. (2019). Quality standards conformity assessment in the European Union. *Scientific journal "Management and Entrepreneurship in*

- Ukraine: Stages of Formation and Problems of Development*", 1(1), 106-113. <https://doi.org/10.23939/smeu2019.01.106>. (In Ukrainian)
10. Pavlichenko, Ye., Stets, O., Sheludiakov, R. (2021). Methodological principles of comparative analysis in the system of legal research. *Legality issues*, 4. 32-38. <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2021.4.32>. (In Ukrainian)
 11. Dir, I. (2024). The process of implementation of the EU acquis in the national legislation of Ukraine. *Analytical and comparative law*, 1, 119-126. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.01.119>. (In Ukrainian)
 12. Kailo, I. (2020). Determination of the competence of the authorities exercising supervision and control of compliance with labor legislation of Ukraine, and their interaction. *Legal science*, 2(4(106)), 253-261. <https://doi.org/10.32844/2222-5374-2020-106-4-2.31>. (In Ukrainian)
 13. Moniruzzaman, M. (2022), Risk of regulatory failure of "risk-based regulation" while using enterprise risk management as a meta-regulatory toolkit. *Asian Journal of Economics and Banking*, 6(1), 103-121. <https://doi.org/10.1108/AJEB-05-2021-0067>.
 14. Tsopa, V., Cheberyachko, S., Sharovatova, O., Deryugin, O., & Lapko, K. (2025). Concepts of Occupational Protection, Occupational Safety and Health and Well-Being of Employees at Work. *Social Development and Security*, 15(4), 116-125. <https://doi.org/10.33445/sds.2025.15.4.11>.
 15. Myroslavskiy S., & Kasianenko O. (2023). Legal risks through the prism of state administration and quality management of an audit firm. *Law and public administration*, 2, 138-144. <https://doi.org/10.32840/pdu.2023.2.20>. (In Ukrainian)
 16. Artyukh, O., Yakovenko, O., & Murenko, T. (2020). Identification and risk assessment in the field of tax audit: issues of methodical support. *Azov Economic Bulletin*, 2, 233-239. <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2020-2-39>. (In Ukrainian)
 17. Borraz, O., Beaussier, A.-L., Demeritt, D., Hermans, M., Huber, M., Paul, R., Rothstein, H., & Wesseling, M. (2022). Why regulators assess risk differently: Regulatory style, business organization, and the varied practice of risk-based food safety inspections across the EU. *Regulation & Governance*, 16(1), 274-292. <https://doi.org/10.1111/rego.12320>.
 18. Huq, A., Daunfeldt, S.-O., Hartwig, F., & Rudholm, N. (2020). Free to Choose: Do Voluntary Audit Reforms Increase Employment Growth? *International Journal of the Economics of Business*, 28(1), 163-178. <https://doi-org.www.bibproxy.du.se/10.1080/13571516.2020.1802963>.
 19. Kaganovska, T., & Serohin, V. (2024). The right to good administration as a constitutional right of the person: eu experience. *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series Law*, (37), 8-27. <https://doi.org/10.26565/2075-1834-2024-37-01>. (In Ukrainian)
 20. Bobyl, V., & Toporkova, O. (2021). Flexible planning in internal audit as a way to respond to unexpected risks. *Review of transport economics and management*, (5(21)), 116-124. <https://doi.org/10.15802/rtem2021/243649>. (In Ukrainian)
 21. Ze, Y., van Asselt, E.D., Focker, M., & van der Fels-Klerx, H. J. (2025). A Comparative Analysis of Risk-Based Food Safety Inspection Methods Across EU Countries and Canada. *Journal of Food Science*, 90(10), e70592. <https://doi.org/10.1111/1750-3841.70592>.
 22. Chamberlain, J. (2023). The risk-based approach of the European Union's proposed artificial intelligence regulation: Some comments from a tort law perspective. *European Journal of Risk Regulation*, 14(1), 1-13. <https://doi.org/10.1017/err.2022.38>.
 23. Tannous, S., Merad, M., & Hayes, J. (2024). A comparative analysis of risk prevention policy tools and governance structures in Normandy (France) and Victoria (Australia): Assessing policies for high-risk sites. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 110, 104600. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2024.104600>.
 24. Justo-Hanani, R. (2026). Risk-based approach to EU AI act: benefits and challenges of co-regulation. *Policy Design and Practice*, 1-10. <https://doi.org/10.1080/25741292.2025.2610869>.

